

Jacek Wojnicki*

WYBORY SAMORZĄDOWE NA WĘGRZECH – EWOLUCJA PRAWA ORAZ POWOLNA WYMIANA PODMIOTÓW

WPROWADZENIE

Celem artykułu jest analiza przebiegu elekcji samorządowych na Węgrzech w ostatnich trzydziestu latach w celu ukazania zmiany podmiotów politycznych (partie polityczne, koalicje partii czy organizacje lokalne i regionalne o obywatelskim charakterze) biorących w nich udział (oraz co bardziej istotne – uzyskujących mandaty radnych czy burmistrzów). Szczególna uwaga zostanie zwrócona zarówno na uwarunkowania prawne, jak i podmioty uczestniczące w poszczególnych elekcjach. Uzasadnieniem tematu jest ukazanie zmian w środowiskach lokalnych determinowanych przez politykę centralizacyjną i coraz bardziej niedemokratyczne zachowania rządzącego obozu politycznego (od kwietnia 2010 r. obozu skupionego wokół Fidesz i jego lidera Viktora Orbana). Wcześniejsze elekcje służą przede wszystkim ukazaniu zmian w lokalnych oraz regionalnych systemach partyjnych oraz umacniania pozycji Fidesz na prawicowej węgierskiej scenie politycznej.

Węgry stanowią przykład państwa postsocjalistycznego odbudowującego struktury samorządowe po 1989 r. Regulacje odnoszące się do władz samorządowych podlegały dwóm zmianom. Pierwsza związana była z ustawodawstwem lat dziewięćdziesiątych XX w., druga zaś wiązała się z uchwaleniem nowej konstytucji w 2011 r.¹ Prawo wyborcze odnoszące się do organów

* Prof. dr hab., Uniwersytet Warszawski, Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, jacekwojnicki@uw.edu.pl

¹ The Fundamental Law of Hungary of 25 April 2011; Act CLXXXIX of 2011 on Local Government in Hungary.

samorządowych podlegało trzykrotnym, zasadniczym zmianom. Pierwotne rozwiązania z 1990 r. poddano nowelizacji w roku 1994, a gruntowna zmiana reguł wyborczych została wprowadzona w roku 2010. Nowa konstytucja odmiennie reguluje kwestię kadencji organów przedstawicielskich oraz burmistrzów – została ona wydłużona z 4 do 5 lat.

Hipoteza badawcza zakłada zróżnicowanie regionalne poparcia dla konkretnych ugrupowań politycznych, w tym przede wszystkim dla Fidesz, a jednocześnie wzmocnienie poparcia regionalnego dla partii Orbana jako głównego ugrupowania węgierskiej sceny politycznej po 2010 r. Pytanie badawcze brzmi: dlaczego strategię ugrupowań opozycyjnych pokonania obozu Fidesz nie okazały się skuteczne, a także skąd się bierze regionalne poparcie dla Fidesz?

Zaprezentowana analiza ma charakter politologiczny, stąd znalazły w niej zastosowanie metody wykorzystywane w naukach o polityce: analiza historyczno-opisowa ukazująca ewolucję rozwiązań samorządowych na Węgrzech, analiza prawno-instytucjonalna wskazująca na zmiany prawne odnoszące się do wyborów samorządowych oraz metoda komparatystyczna – porównanie obowiązujących uprzednio regulacji ustrojowych. Cezurę czasową wyznaczają z jednej strony wybory z jesieni 1990 r. (pierwsze po reaktywacji samorządów lokalnych i regionalnych w Republice Węgierskiej), a z drugiej wybory z jesieni 2019 r., ostatnie do tej pory (prezentowany tekst powstał wiosną 2024 r.).

EWOLUCJA I KSZTAŁTOWANIE SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Samorządy lokalne zostały przywrócone na Węgrzech w 1990 r. W okresie 1949–1990 na terenie państwa węgierskiego funkcjonował system rad narodowych wzorowany na rozwiązaniach radzieckich [Wojnicki 2014; Czyż 2010].

Zgodnie z nowelizacją konstytucji Republiki Węgierskiej z 1990 r. obszar państwa był podzielony administracyjnie na stolicę, województwa, miasta i gminy. W stolicy jednostkami pomocniczymi były dzielnice, których utworzenie ustawodawca dopuszczał również w innych miastach. Samorządność lokalna była konstytucyjnie definiowana jako „samodzielne, demokratyczne prowadzenie lokalnych spraw publicznych, dotyczących społeczności wyborców, sprawowanie lokalnej władzy publicznej w interesie ludności” (§ 42 Konstytucji z 1990 r.). Ustrojodawca ustanowił, że prawa i obowiązki samorządów lokalnych będzie określać regulacja ustawowa. Zgodnie z prawem wykonywanie kompetencji samorządowych podlegało ochronie sądowej, w obrobie swoich praw samorząd został wyposażony w prawo skargi do Trybunału Konstytucyjnego (§ 43 Konstytucji z 1990 r.).

Ustawą nr LXV/1990² wprowadzono dwuszczeblową strukturę samorządu terytorialnego. Pierwotna struktura organów samorządowych wyglądała następująco. W najmniejszych jednostkach administracyjnych – gminach liczących do 10 tys. mieszkańców – funkcjonował jednoosobowy organ wykonawczy, burmistrz. Pochodził on z elekcji bezpośredniej i powszechnej. Z kolei w gminach większych (liczących ponad 10 tys. mieszkańców) burmistrza wybierała rada gminy, która mogła również wybrać wiceburmistrzów. W charakterze aparatu pomocniczego występował urząd burmistrzowski [Olejniczak-Szałowska 1992: 54].

Ówczesnie występowały dwie kategorie zadań realizowanych przez władze lokalne. Pierwsze – obowiązkowe – obejmowały zadania odnoszące się do kwestii lokalnych oraz przekazanych przez administrację państwową. Mogły być powierzone samorządom lokalnym tylko na podstawie regulacji ustawowych. Do zadań tego typu należy zaliczyć kwestie: dostarczania wody pitnej, utrzymania cmentarzy publicznych, utrzymania dróg i miejsc publicznych, prowadzenia szkolnictwa podstawowego, podstawowej opieki zdrowotnej i społecznej. Usługi te są obowiązkowo realizowane przez wszystkie jednostki gminne. Kategoria zadań opcjonalnych obejmuje natomiast zadania, które nie zostały zastrzeżone przez regulacje prawne dla innych organów państwowych. Przejęcie ich przez władze lokalne następowało na mocy decyzji rady samorządowej lub w wyniku referendum lokalnego [Horvath 1994: 91]. W pakiecie regulacji samorządowych należy wymienić następujące ustawy: nr LXIV z 1990 r. o wyborach radnych i burmistrzów, nr C z 1990 r. o podatkach lokalnych, nr XVI z 1991 r. o koncesjach oraz nr XXXIII z 1991 r. o przekazywaniu części majątku państwowego samorządom lokalnym³.

Zasadnicza reforma samorządowa została przeprowadzona na mocy ustawy nr LXIII z 1994 r. Dokonano wówczas trzech najistotniejszych zmian w systemie organów samorządowych. Po pierwsze: zostały wprowadzone bezpośrednie wybory burmistrza we wszystkich jednostkach gminnych, bez względu na liczbę mieszkańców. Po drugie: zostały wzmocnione zadania samorządu na szczeblu wojewódzkim, został on wprost zdefiniowany jako samorząd szczebla regionalnego. Zmienił się system wyborczy do organu stanowiącego – walnego zgromadzenia województwa. Od jesieni 1994 r. elekcja stała się bezpośrednia i powszechna. Po trzecie: zniesiono instytucję komisarzy republiki działających w ośmiu regionach administracyjnych. Zostały natomiast utworzone urzędy administracyjne w dziewiętnastu województwach i w mieście stołecznym,

² Act LXV of 1990 on Local Governments.

³ Act LXIV of 1990 on the Election of Representatives and Mayors of Local Self-governments; Act C of 1990 on Local Taxes; Act XVI of 1991 on Concessions; Act XXXIII of 1991 on Transfer of Certain States Properties to the Ownership of Local Self-governments.

Budapeszcie. Kierownik urzędu administracyjnego został wyposażony w kompetencje nadzorcze w stosunku do jednostek samorządowych zarówno gminnych, jak i wojewódzkich [Czyż 2010: 56]. Rozwinięcie i uszczegółowienie zasad prawa wyborczego nastąpiło w odrębnej regulacji ustawowej – ustawie nr LXIV z 1994 r.⁴

18 kwietnia 2011 r. parlament uchwalił nową konstytucję Węgier [Brodziński 2012]. Kwestie władz lokalnych zostały umieszczone w części *Państwo* w rozdziale *Samorzady terytorialne*. Nowa definicja samorządów lokalnych stanowi, że funkcjonują one „w celu zarządzania sprawami publicznymi i sprawowania władzy na szczeblu lokalnym” (art. 31 Ustawy Zasadniczej). Kolejny artykuł wymienia enumeratywnie kompetencje władz samorządowych. Należą do nich kwestie: wydawania rozporządzeń i podejmowania decyzji, samodzielnego administrowania, prawo do określania zasad swojej organizacji i form działalności, zarządzania własnym mieniem, prawo do ustalania budżetu i prowadzenia na jego podstawie samodzielnej gospodarki finansowej, prowadzenia działalności gospodarczej z wykorzystaniem swoich zasobów i przychodów w sposób niezagrażający wypełnianiu zadań statutowych, prawo do decydowania o rodzajach i wymiarze podatków lokalnych. Samorzady lokalne zostały wyposażone w prawo do kreowania symboli danej jednostki, ustanawiania lokalnych odznaczeń i tytułów honorowych. Władze lokalne mogą zwracać się do kompetentnych organów państwa z prośbą o udzielenie informacji lub o wszczęcie postępowania oraz mają prawo do wyrażania opinii w powyższych sprawach. Samorzady uzyskały uprawnienie do swobodnego zrzeszania się z innymi jednostkami samorządowymi, ustanawiania form współpracy dla realizacji wspólnych interesów lokalnych. W zakresie wypełniania swoich zadań statutowych i uprawnień władza lokalna może nawiązywać współpracę z jednostkami samorządowymi innych państw oraz przystępować do międzynarodowych zrzeszeń samorządowych (art. 32 Ustawy Zasadniczej).

Ustrojodawca stanowi, że zadania i uprawnienia samorządów terytorialnych wykonują rady samorządowe. Pracami rad gminnych kieruje burmistrz, natomiast przewodniczących rad województwa wybiera rada ze swojego składu, na czas trwania kadencji (art. 33 Ustawy Zasadniczej).

Szczegółowe regulacje odnoszące się do kwestii samorządowych władz lokalnych w duchu nowej ustawy konstytucyjnej odnajdujemy w ustawie nr CLXXXIX z 2011 r., która zastąpiła dotychczasowe regulacje prawne⁵.

⁴ Act LXIV of 1994 on the Election of Local Representatives and Mayors.

⁵ Act CLXXXIX of 2011 on Local Government in Hungary.

BADANIA NAD SAMORZĄDEM LOKALNYM ORAZ WYBORAMI NA WĘGRZECH

Należy podkreślić, że uwaga polskich badaczy dotycząca kształtu samorządu lokalnego na Węgrzech była umiarkowana. Pierwszy tekst związany z tym tematem to artykuł Elżbiety Olejniczak-Szałowskiej opublikowany w periodyku „Samorząd Terytorialny” w 1992 r. Przez wiele lat było to praktycznie jedyne opracowanie odnoszące się do władz lokalnych na Węgrzech. Kolejna pozycja, o której należy wspomnieć, to praca o samorządach lokalnych w państwach Grupy Wyszehradzkiej autorstwa Anny Czyż [2010]. Publikacja powstała na kanwie rozprawy doktorskiej obronionej na Uniwersytecie Śląskim pod naukową opieką prof. Marka Barańskiego. Autorka napisała ponadto rozdział poświęcony węgierskim władzom lokalnym w pracy zbiorowej zatytułowanej *Samorzady lokalne w państwach Europy Środkowej i Wschodniej* pod redakcją naukową także Marka Barańskiego [2009]. Wymienić trzeba także rozdział poświęcony władzom lokalnym w pracy Witolda Brodzińskiego o systemie konstytucyjnym Węgier [Brodziński 2003] oraz pracę piszącego niniejsze słowa *Samorząd lokalny w Polsce i w Europie* [Wojnicki 2008] oraz *Decentralizacja władzy publicznej w państwach Europy Środkowo-Wschodniej. Aspekt ustrojowo-politologiczny* [Wojnicki 2014]. Z nowszych opracowań należy wymienić monografię Lucyny Rajcy *Reformy samorządu terytorialnego na Węgrzech i w Polsce* [2019].

UWARUNKOWANIA FORMALNE WYBORÓW DO SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Ustawa zasadnicza z 2011 r. określa wybory do samorządów lokalnych i elekcje burmistrzów jako powszechne, równe, bezpośrednie i tajne, zapewniające wyborcom swobodne wyrażanie ich woli. Przedstawiciele samorządów lokalnych i burmistrzowie są wybierani na 5 lat. Kadencja rady samorządowej liczy się od dnia elekcji lokalnej. Natomiast w przypadku gdy wybory samorządowe z powodu braku zgłoszonych kandydatów nie odbędą się, kadencja rady zostaje z mocy prawa przedłużona do dnia elekcji uzupełniającej. Z kolei kadencja urzędującego burmistrza trwa do dnia wyboru nowego burmistrza. Rada samorządowa została wyposażona w prawo do samorozwiązania. Druga okoliczność skrócenia kadencji rady następuje na mocy decyzji podjętej przez Zgromadzenie Krajowe, na wniosek Rządu. Taka decyzja musi być uprzednio zaopiniowana przez Trybunał Konstytucyjny. Parlament jest uprawniony do rozwiązania rady samorządowej, jeśli działa ona w sposób sprzeczny z regulacjami konstytucyjnymi (art. 35 Ustawy Zasadniczej).

Szczegółowe regulacje odnoszące się do kwestii wyborów samorządowych znajdujemy w ustawie nr L z 2010 r. o wyborach radnych samorządowych oraz wójtów⁶. Ustawodawca deklaruje, że wyborcy korzystają z prawa wyborczego zgodnie z własną wolą. Wyborca może głosować w miejscu stałego zamieszkania oraz w miejscu tymczasowego zamieszkania. W tym drugim przypadku musi przebywać w danym miejscu dłużej niż 30 dni przed dniem elekcji i być zarejestrowany w spisie wyborców. Prawo wyborcze nie przysługuje osobie skazanej prawomocnie oraz przechodzącej przymusową kurację medyczną zarządzoną w trybie procedury karnej. Liczba radnych w ciałach przedstawicielskich gmin, zgromadzeniu stolicy oraz zgromadzeniach wojewódzkich jest ustalana na podstawie liczby mieszkańców danej jednostki samorządowej według stanu na dzień 1 stycznia roku wyborczego.

System wyborczy w wyborach do lokalnych przedstawicielstw na Węgrzech jest zróżnicowany i uzależniony od liczby mieszkańców. W gminach liczących mniej niż 10 tys. mieszkańców obowiązuje system tzw. listy indywidualnej. Dwóch radnych jest wybieranych w jednostkach samorządowych liczących do 100 mieszkańców, czterech radnych – w jednostkach do 1000 mieszkańców, sześciu radnych – w jednostkach do 5000 mieszkańców, ośmiu radnych – w jednostkach do 10 tys. mieszkańców. Inny system wyborczy znajduje natomiast zastosowanie w gminach liczących więcej niż 10 tys. mieszkańców oraz dzielnicach stolicy. Mandaty są w tym przypadku przydzielane na podstawie systemu mieszanego – część w jednomandatowych okręgach wyborczych, a część z zastosowaniem listy kompensacyjnej. Algorytm przydzielania mandatów jest ustalony przez ustawodawcę w sposób następujący: w gminach do 25 tys. mieszkańców wybieranych jest ośmiu radnych w okręgach jednomandatowych i trzech kolejnych z listy kompensacyjnej; w gminach do 50 tys. mieszkańców wybieranych jest dziesięciu radnych w okręgach jednomandatowych i czterech kolejnych z listy kompensacyjnej; w gminach do 75 tys. mieszkańców wybieranych jest dwunastu radnych w okręgach jednomandatowych i pięciu kolejnych z listy kompensacyjnej; w gminach do 100 tys. mieszkańców wybieranych jest czternastu radnych w okręgach jednomandatowych i sześciu kolejnych z listy kompensacyjnej. W odniesieniu do gmin większych ustawodawca stanowi, że kolejny mandat wybierany w okręgu jednomandatowym przypada na następne 10 tys. mieszkańców oraz następny mandat z listy kompensacyjnej przypadający na każde kolejne 25 tys. mieszkańców.

Oddzielny system rozdziału mandatów obowiązuje w Zgromadzeniu Stołecznym Budapesztu. W jego skład wchodzi: z urzędu osoba pełniąca urząd burmistrza, 23 radnych wyłanianych w okręgach jednomandatowych oraz kolejnych dziewięciu ze stołecznej listy kompensacyjnej.

⁶ Act L of 2010 on the Election of Municipal Representatives and Mayors.

Z kolei zgromadzenia komitackie (wojewódzkie) wyłaniane są na podstawie list wojewódzkich. Liczba radnych ustalana jest przez ustawodawcę w sposób następujący: w samorządach wojewódzkich liczących do 400 tys. mieszkańców wybieranych jest do piętnastu radnych, przy czym jeden radny ma przypadać na 20 tys. mieszkańców; w samorządach wojewódzkich liczących do 700 tys. mieszkańców wybieranych jest dwudziestu radnych, przy czym kolejny mandat przypada na następne 30 tys. mieszkańców; w samorządach wojewódzkich liczących powyżej 700 tys. mieszkańców wybieranych jest trzydziestu radnych, przy czym następny mandat przypada na kolejne 40 tys. mieszkańców.

Kandydaci na listach indywidualnych lub w jednomandatowych okręgach wyborczych mogą być zgłoszeni przez co najmniej 1% wyborców okręgu wyborczego. W przypadku okręgu wyborczego na poziomie komitatu lista rekomendującej organizacji musi uzyskać poparcie co najmniej 0,5% wyborców z danego okręgu. Kandydaci, którzy uzyskali poparcie co najmniej 3% wyborców w jednostkach administracyjnych liczących mniej niż 10 tys. mieszkańców, co najmniej 300 wyborców w jednostkach administracyjnych liczących 10–100 tys. mieszkańców, co najmniej 500 wyborców w jednostkach administracyjnych liczących powyżej 100 tys. mieszkańców, mogą ubiegać się o urząd burmistrza. W przypadku stolicy przy kandydowaniu na urząd nadburmistrza wymagane jest udokumentowanie poparcia co najmniej 5000 wyborców Budapesztu. Specjalne regulacje prawne odnoszą się do kandydatów reprezentujących mniejszości narodowe.

Szczegółowe regulacje dotyczą tworzenia list kompensacyjnych. Listy kompensacyjne mogą być zgłaszane przez organizacje, które rekomendowały kandydatów na radnych w ponad połowie jednomandatowych okręgów wyborczych w jednostkach administracyjnych liczących ponad 10 tys. mieszkańców, natomiast w przypadku zgromadzenia stołecznego – w ponad połowie dzielnic Budapesztu. Na liście kompensacyjnej w stolicy mogą być przedstawieni kandydaci na nadburmistrza Budapesztu oraz kandydaci na burmistrzów poszczególnych dzielnic. Prawo wyborcze dopuszcza również przedłożenie wspólnej listy kompensacyjnej przedstawiającej wspólnych kandydatów na nadburmistrza stolicy oraz kandydatów na burmistrzów dzielnic. Organizacje wysuwające kandydatów na radnych mogą przedstawić wspólnych kandydatów w ponad połowie okręgów jednomandatowych, a wówczas uzyskują prawo do wystawienia wspólnej listy kompensacyjnej. Z kolei organizacje, które zgłosiły wspólne listy w połowie dzielnic stolicy, mogą przedstawić wspólną stołeczną listę kompensacyjną. Organizacje, które zebrały poparcie co najmniej 1% wyborców z okręgu i nie mniej niż 2000 wyborców, mogą przedłożyć wspólną listę kompensacyjną w komitacie.

Kandydat, który otrzymał największą liczbę głosów, zostaje wybrany burmistrzem. W ramach puli list indywidualnych mandat radnego otrzymuje kandydat, który uzyskał najwięcej ważnie oddanych głosów. W przypadku wyniku remisowego o przydziale mandatu decyduje losowanie. Kandydat, który został wybrany na burmistrza, zwalnia miejsce na liście indywidualnej na rzecz kandydata, który otrzymał kolejną największą liczbę głosów. Listy kompensacyjne przydzielają mandaty w proporcji do nadwyżki głosów zebranej w danym okręgu wyborczym. Każdy głos oddany na kandydata w okręgu jednomandatowym, który nie zdobył mandatu, jest zaliczany do puli głosów nadwyżkowych. System przydzielania mandatów polega na ustawieniu kolejnych kolumn: pierwsza zostaje ustalona według liczby uzyskanych głosów, a kolejne przedstawiają ilorazy, w których kolejnymi dzielnikami są liczby nieparzyste – 3, 5, 7 itd. Procedura ta jest kontynuowana aż do całkowitego rozdziału mandatów. W przypadku wystąpienia równego ilorazu z kilku list wyborczych, pierwszeństwo do przydziału mandatu ma lista, która dotychczas nie uzyskała mandatu bądź uzyskała ich mniejszą liczbę. W przypadku gdy kandydat z listy kompensacyjnej uzyska mandat burmistrza lub zdobędzie mandat w okręgu jednomandatowym, zwalnia miejsce na rzecz kandydata, który zgromadził kolejną największą liczbę głosów.

Z kolei stołeczna lista kompensacyjna przydziela mandaty w proporcji do nadwyżkowych mandatów oddanych na kandydatów na burmistrzów dzielnic miasta i zliczanych łącznie na poziomie Budapesztu. Głosami nadwyżkowymi są w tym przypadku głosy na kandydatów, którzy nie zostali wybrani burmistrzami. Podobna zasada dotyczy wspólnych kandydatów na burmistrzów dzielnic. System przydzielania mandatów polega na ustawieniu kolejnych kolumn: pierwsza zostaje ustalona według liczby uzyskanych głosów, a kolejne przedstawiają ilorazy, w których kolejnymi dzielnikami są liczby 3, 4, 5 itd. Procedura ta jest kontynuowana aż do całkowitego rozdziału mandatów. W przypadku wystąpienia równego ilorazu z kilku list wyborczych, pierwszeństwo do przydziału mandatu ma lista, która dotychczas nie uzyskała mandatu bądź uzyskała ich mniejszą liczbę. W przypadku gdy kandydat ze stołecznej listy kompensacyjnej uzyska mandat nadburmistrza lub zrezygnuje z listy, zwalnia miejsce na rzecz kandydata, który zgromadził kolejną największą liczbę głosów.

W przypadku wyborów do zgromadzeń komitackich mandatu nie otrzymują listy, które nie uzyskały 5% ważnie oddanych głosów, a w przypadku połączonych list 10% ważnie oddanych głosów lub 15% ważnie oddanych głosów w sytuacji, gdy połączoną listę wyborczą utworzyły więcej niż dwie organizacje.

Wybory ponowne są zarządzane w kilku okolicznościach: po pierwsze, gdy liczba kandydatów na listach indywidualnych jest mniejsza od liczby mandatów oraz nie zgłoszono kandydatów na burmistrza, po drugie, gdy największa liczba głosów w okręgach jednomandatowych jest uzyskana przez dwóch lub więcej kandydatów, po trzecie, gdy dwóch lub więcej kandydatów na burmistrza uzyska taką samą liczbę głosów. W przypadku gdy w okręgach jednomandatowych nie wszystkie mandaty zostaną obsadzone w drodze wyborów, wybory ponowne zarządzane są tylko w obrębie nierozstrzygniętej elekcji. Wybory ponowne są zarządzane również w przypadku wygaśnięcia mandatu radnego wybranego w okręgu jednomandatowym lub wygaśnięcia mandatu burmistrza. Kolejna okoliczność zmuszająca do zarządzania wyborów ponownych to rozwiązanie lub samorozwiązanie organu przedstawicielskiego.

Odrębne regulacje odnoszące się do kwestii wyborczych znajdują się w ustawie nr XXXVI z 2013 r. o procedurze wyborczej⁷. Ustawodawca stanowi, że dzień wyborów przypada pomiędzy 70. a 90. dniem od dnia zarządzania elekcji samorządowej. Wybory przeprowadza się w niedzielę. Z kolei wybory ponowne zarządzane są w ciągu 120 dni od daty nieskutecznego głosowania. Obwód wyborczy obejmuje od 600 do 1500 wyborców ujętych w centralnym spisie wyborców. Kampania wyborcza obejmuje ostatnie 50 dni przed datą wyborów samorządowych. Głosowanie trwa od godziny 6.00 do 19.00.

PRAKTYKA WYBORCZA PO 1990 R.

Dalsze analizy ukazują rezultaty elekcji samorządowych po 1990 r. Dotychczas na Węgrzech wybory do samorządu terytorialnego odbyły się ośmiokrotnie. Bardziej szczegółowe wyniki zostaną zaprezentowane dla elekcji w latach 2014 i 2019, a więc już z okresu powtórnych rządów obozu skupionego wokół Fidesz.

Pierwsza elekcja miała miejsce na przełomie września i października 1990 r. W jednostkach administracyjnych liczących poniżej 10 tys. mieszkańców najbardziej korzystne wyniki osiągnęli kandydaci niezależni. Spośród 2911 burmistrzów wybranych w małych miejscowościach 2412 deklarowało się jako niezależni od partii politycznych. 108 burmistrzów reprezentowało Partię Drobnych Rolników (FGKP), 68 – Węgierskie Forum Demokratyczne (MDF), 56 – Związek Wolnych Demokratów (SzDSz), a 52 – Chrześcijańsko-Demokratyczno Partię Ludową (KDNP). Podobna tendencja widoczna była w elekcji

⁷ Act XXVI of 2013 on Electoral Procedure (kolejne zmiany dokonane na mocy Act CCVII of 2013).

rad samorządowych w jednostkach liczących do 10 tys. mieszkańców. Ponad 71% mandatów objęli kandydaci niezrzeszeni. Spośród partii politycznych największe wpływy w radach zanotowali: Partia Drobnych Rolników (6,2%), Węgierskie Forum Demokratyczne (4,3%) oraz Związek Wolnych Demokratów (4,0%) [Bozöki 1991: 48]. Natomiast w jednostkach samorządowych liczących powyżej 10 tys. mieszkańców część radnych wybierano w jednomandatowych okręgach wyborczych, a część z list partyjnych (okręgi wielomandatowe). W pierwszym omawianym przypadku najwięcej mandatów zdobyli kandydaci wysunięci przez SzDSz oraz przez koalicję SzDSz–Fidesz. Blisko 15% mandatów przypadło kandydatom niezależnym, a 12% – reprezentującym Węgierskie Forum Demokratyczne. Ponad 8% mandatów przypadło kandydatom Związku Młodych Demokratów (Fidesz), a 6% – Partii Drobnych Rolników. Natomiast w przypadku list partyjnych w radach samorządowych najwięcej mandatów przypadło SzDSz (20,7%), a potem kolejno MDF (18,3%), Fidesz (15,3%), Węgierskiej Partii Socjalistycznej (MSZP) (10,1%), KDNP (8%) oraz FKGP (7,8%) [Bozöki 1991: 48].

11 grudnia 1994 r. miały miejsce drugie wybory samorządowe. Frekwencja wyniosła w nich ok. 43% uprawnionych. Wybory przeprowadzone zostały wedle znowelizowanej ordynacji wyborczej (w jednej turze, z wyborem bezpośrednim burmistrza i bez klauzuli zaporowej). Analogicznie jak w poprzedniej elekcji, najwięcej mandatów radnych i foteli burmistrzowskich zdobyli kandydaci deklarujący się jako niezależni. Jednocześnie w porównaniu z wyborami z 1990 r. zwiększyły się kilkakrotnie wpływy polityczne socjalistów z MSZP, natomiast zmalały socjalliberałów z SzDSz. W większych miastach wybory miały charakter partyjny. Kandydaci socjalistyczni ubiegali się o mandaty pod szyldem swojej partii, ugrupowania prawicowe zaś zawierały koalicje (czasami z udziałem FGKP, czasem SzDSz) [Maruszański, Wasilewska 1997: 270].

Trzecia elekcja samorządowa miała miejsce we wrześniu 1998 r. Najwięcej stanowisk burmistrzów przypadło ponownie kandydatom niezależnym (2662). Spośród ugrupowań politycznych najwięcej burmistrzów zdołali wprowadzić na urząd socjaliści z MSZP (87), Fidesz (77), Partii Drobnych Rolników (77), Związku Wolnych Demokratów (37), Węgierskiego Forum Demokratycznego (39) oraz chadeckiej KDNP (18) [Temesi 2000: 356]. Z kolei w radach samorządowych najwięcej mandatów przypadło radnym niedeklarującym afiliacji partyjnych (19039), a z grona partii politycznych – socjalistom (1327), kandydatom Fidesz (900), reprezentantom FGKP (736), Związku Wolnych Demokratów (410), MDF (463) i chadekom (246). Z kolei w wyborach do walnych zgromadzeń na szczeblu komitackim głosowano na listy partyjne. Najwięcej głosów padło na listy MSZP (29,97%), potem kolejno na listy Fidesz (23,5%), FGKP (10,39%), MDF (7,81%), SzDSz (7,22%) [Temesi 2000: 356].

W elekcji samorządowej przeprowadzonej 28 października 2002 r.⁸ w 80% walnych zgromadzeń województw wygrali kandydaci socjalistyczni, zdobywając większość mandatów. Tylko w czterech zgromadzeniach zwycięstwo odnieśli kandydaci z koalicji centroprawicowej utworzonej przez dwa ugrupowania: Fidesz oraz MDF – w komitatach Zala, Vas, Veszprém oraz Győr-Moson-Sopron [Hungary 2003: 130].

W elekcji do walnych zgromadzeń wojewódzkich najwięcej głosów zdobyli kandydaci socjalistycznej MSZP – 1 300 769, następnie Fidesz – 994 579, centrowego MDF – 674 237, socjalliberalnego SZDSZ – 368 403. Z mniejszych ugrupowań należy odnotować wyniki nacjonalistycznej Węgierskiej Partii Sprawiedliwości i Życia (MIEP) – 107 245, Partii Centrum – 44 760 oraz komunizującej Partii Robotniczej (MP) – 37 126 głosów. Z kolei w Zgromadzeniu Stołecznym na kandydatów MSZP i SZDSZ padło 58,75% głosów, z kolei na kandydatów zgłoszonych przez Fidesz i MDF – 31,25%. W walnych zgromadzeniach komitackich na kandydatów MSZP i SZDSZ padło 45,61% głosów, z kolei na kandydatów zgłoszonych przez centroprawicowe ugrupowania Fidesz i MDF – 33,36%. 21,03% głosów padło na inne listy wyborcze. W wyborach burmistrzów 51,65% głosów padło na kandydatów zgłoszonych przez MSZP oraz SZDSZ, a 33,78% na kandydatów centroprawicowych Fidesz oraz MDF. Kandydaci niezależni uzyskali 14,57% głosów.

W elekcji do stołecznego ratusza kandydowało sześciu polityków. Największe poparcie ponownie uzyskał urzędujący nadburmistrz Budapesztu Gábor Demszky – 348 534 głosy (co stanowiło 46,7%). Jego najpoważniejszym konkurentem był kandydat niezależny popierany przez centroprawicową koalicję Fidesz–KDNP dr Pál Schmitt. Uzyskał on 267 563 głosy (35,85%). Socjalistów reprezentowała kandydatka Erzsébet Gy. Németh – zaufało jej 98 289 wyborców (13,17%). Pozostali kandydaci uzyskali niszowe poparcie – Istvan Csurka z nacjonalistycznego MIEP – 24 341 głosów (3,26%), György Droppa z ruchu Centrum – 4404 (0,59%) oraz Lajosné Kovacs z komunizującej Partii Robotniczej – 3121 (0,42%).

W piątej elekcji samorządowej przeprowadzonej w dniu 1 października 2006 r.⁹ w wyborach do walnych zgromadzeń wojewódzkich najwięcej głosów padło na kandydatów zgłoszonych przez Fidesz – 1 650 262 głosy, a na kandydatów koalicyjnego KDNP – 1 548 445 głosów. Kandydaci socjalistycznej MSZP uzyskali poparcie 1 101 250 wyborców. Z mniejszych ugrupowań politycznych należy odnotować rezultaty: SZDSZ – 283 863 głosy oddane na zgłoszonych przez nich kandydatów, MDF – 144 046 głosów oraz MIEP – 44 761 głosów.

⁸ http://www.valasztas.hu/onkval2002/so02/turnout_results_ind.en.htm (dostęp 26.03.2019).

⁹ http://www.valasztas.hu/onkval2006/en/20/20_0.html (dostęp 26.03.2019).

Z kolei w wyborach na urząd nadburmistrza stołecznego Budapesztu kandydowało pięciu polityków. Urzędujący (od 1992 r.) burmistrz Gábor Demszky uzyskał poparcie 362 289 głosujących (co stanowiło 48,86%). Jego najpoważniejszym rywalem był kandydat niezależny popierany przez opozycyjne Fidesz i KDNP – István Tarlós. Na skutek rozproszenia głosów centroprawicowych ugrupowań uzyskał on nieznacznie słabsze poparcie – 349 412 wyborców wskazało jego nazwisko na karcie do głosowania (45,20%). Kandydat centrowego MDF Katona Kálmán został poparty przez 46 367 głosujących (6%), a Péter Székely zgłoszony przez komunizującą MP przez 4212 wyborców (0,54%). Wybory przyniosły osłabienie poparcia dla urzędującego nadburmistrza i jednoczesny wzrost zaufania dla partii centroprawicowych.

W szóstej elekcji samorządowej do walnych zgromadzeń komitackich przeprowadzonej w październiku 2010 r.¹⁰ najwięcej mandatów przypadło koalicyjnej liście dwóch ugrupowań centroprawicowych – Fidesz oraz KDNP. Na drugim miejscu znaleźli się deputowani socjalistycznej MSZP, a na trzecim – nacjonalistycznego Jobbik. Rezultaty przedstawiały się następująco: 261 mandatów przypadło politykom Fidesz i KDNP, 85 mandatów uzyskali kandydaci socjalistycznej MSZP, 61 mandatów nacjonalistycznego Jobbik, 5 centrolewicowej Polityka Może Być Inna (MLP), 5 pozostałych przypadło innym listom, w tym kandydatom niezrzeszonym.

Warto w tym miejscu odnotować również elekcje na urząd nadburmistrza stołecznego Budapesztu. Spośród czterech kandydatów zanotowano następujące rezultaty: kandydat rządzącej koalicji Fidesz–KDNP István Tarlós uzyskał poparcie 321 908 wyborców (co stanowiło 53,37%), kandydat socjalistycznej MSZP Csaba Horvath 177 783 wyborców (29,47%), zgłoszony przez ugrupowanie Polityka Może Być Inna (MLP) Benedek Jávor 59 638 (9,89%), a kandydat Jobbik Gábor Staudt – 43 839 wyborców (7,27%).

ELEKCJA SAMORZĄDOWA Z 12 PAŹDZIERNIKA 2014 R.

Kolejne wybory samorządowe odbyły się w niedzielę 12 października 2014 r.¹¹ Frekwencja o godzinie 7.00 wynosiła 1,06%, o 9.00 – 6,97%, o 11.00 – 16,5%, o 13.00 – 23,53%, o 15.00 – 30,11%, a o 17.30 39,82% uprawnionych do głosowania.

W wyborach na urząd nadburmistrza stolicy uprawnionych było 1 402 371 osób. Liczba głosujących wyniosła 604 591 osób. 11 563 osoby oddały głosy

¹⁰ http://www.valasztas.hu/en/onkval2010/382/382_0_index.html (dostęp 26.03.2019).

¹¹ http://www.valasztas.hu/en/onkval/2014/443/443_0_index.html (dostęp 26.03.2019).

nieważne. 592 468 osób oddało głosy ważne. Spośród nich najwięcej otrzymał kandydat zgłoszony przez koalicję Fidesz–KDNP István Tárlos – głosowało na niego 290 675 osób (co stanowiło 49,06%). Na drugim miejscu uplasował się Lajos András Bokros popierany przez ugrupowania centrolewicowe – 213 550 (36,04%), na kolejnych Gábor Staudt (reprezentujący Jobbik) – 42 093 (7,1%), Antal Csárdi (rekomendowany przez LMP) – 33 689 (5,69%) oraz Zoltán György Bodnár – 12 461 (2,19%). Nadburmistrzem Budapesztu wybrano kandydata zgłoszonego przez koalicję Fidesz–KDNP Istvána Tárlosa.

We wszystkich komitatach listy wyborcze zgłosiły następujące ugrupowania lub koalicje: Fidesz–KDNP, MSZP, Ruch na rzecz Lepszych Węgier (Jobbik), Koalicja Demokratyczna (DK). Do niektórych zgromadzeń komitackich zgłoszono natomiast listy ugrupowania Polityka Może Być Inna (LMP), Partii Robotniczej (MP) oraz ugrupowania Razem 2014 (Együtt). Zgłaszano również listy o zasięgu lokalnym i regionalnym.

W poszczególnych zgromadzeniach komitackich zanotowano następujące rezultaty wyborcze. W województwie Pest do obsadzenia były 43 mandaty. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: Fidesz–KDNP – 23 mandaty, Jobbik – 8, MSZP – 5, DK – 4, LMP – 3. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 183 277 głosów (co stanowiło 48,9%), Jobbik – 68 381 głosów (18,24%), MSZP – 45 440 głosów (12,12%), DK – 31 155 głosów (8,31%), LMP – 30 050 głosów (8,02%) oraz Együtt – 16 499 głosów (4,4%). Frekwencja wyborcza wyniosła 41,17% uprawnionych. Głosy nieważne oddało 3,6% głosujących w wyborach lokalnych.

W zgromadzeniu stołecznym koalicja Fidesz–KDNP otrzymała bezpośrednio 18 mandatów, MSZP – 2, ruch Civil Szervezetek – 1, DK – 1, Együtt – 1 oraz zgłoszony wspólnie przez centrolewicowe listy MSZP-DK–Együtt-PM – 1. Natomiast z listy kompensacyjnej MSZP uzyskało dodatkowe trzy mandaty, Fidesz–KDNP – 2, a cztery ugrupowania: Jobbik, DK, Együtt-PM oraz LMP – po jednym mandacie.

W województwie Győr-Moson-Sopron do obsadzenia było 21 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: Fidesz-KDNP – 14 mandatów, Jobbik – 4, MSZP – 2, DK – 1. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 57 677 głosów (co stanowiło 60,44%), Jobbik – 18 432 głosów (19,32%), MSZP – 12 334 głosów (12,92%), DK – 6985 głosów (7,32%). Frekwencja wyborcza wyniosła 45,82% uprawnionych, a głosy nieważne oddało 3,65% głosujących.

W województwie Komárom-Esztergom do obsadzenia było 15 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: Fidesz–KDNP – 9 mandatów, Jobbik – 3, MSZP – 2, DK – 1. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 43 772 głosy (co stanowiło

52,69%), Jobbik – 14 922 głosy (17,96%), MSZP – 12 435 głosów (14,97%), DK – 8 065 głosów (9,71%) oraz Együtt – 3 878 głosów (4,67%). Frekwencja wyniosła 43,81% uprawnionych, głosy nieważne oddało 3,51% głosujących.

W województwie Nógrád do obsadzenia było 15 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: Fidesz–KDNP – 9 mandatów, Jobbik – 3, MSZP – 2, DK – 1. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 38 089 głosów (co stanowiło 53,43%), Jobbik – 15 049 głosów (21,11%), MSZP – 10 674 głosy (14,97%), DK – 3821 głosów (5,36%), Partia Robotnicza – 1993 głosy (2,8%) oraz Együtt – 1662 głosy (2,33%). Frekwencja wyniosła 54,75% uprawnionych, a głosy nieważne oddało 3,16% głosujących.

W województwie Borsod-Abaúj-Zemplén do obsadzenia było 29 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 15 mandatów, Jobbik – 8, MSZP – 5, DK – 1. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 104 113 głosy (co stanowiło 49,01%), Jobbik – 59 151 głosów (27,84%), MSZP – 38 347 głosów (18,05%), DK – 10 838 głosów (5,1%). Frekwencja wyborcza wyniosła 52,35% uprawnionych, głosy nieważne oddało 3,44% głosujących.

W województwie Szabolcs-Szatmár-Bereg do obsadzenia było 25 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 16 mandatów, Jobbik – 5, MSZP – 3, lista regionalna – 1. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 113 467 głosów (co stanowiło 57,7%), Jobbik – 41 621 głosów (21,16%), MSZP – 23 675 głosów (12,04%), lista regionalna – 11 443 głosy (5,82%), DK – 4 522 głosy (2,3%) oraz lista lokalna – 1928 głosów (0,98%). Frekwencja wyborcza wyniosła 56,86% uprawnionych, głosy nieważne oddało 3,66% głosujących.

W województwie Hajdú-Bihar do obsadzenia były 24 mandaty. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 14 mandatów, Jobbik – 6, MSZP – 3, DK – 1. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 66 568 głosów (co stanowiło 56,2%), Jobbik – 28 657 głosów (24,19%), MSZP – 14 937 głosów (12,61%) oraz DK – 8283 głosy (6,99%). Frekwencja wyborcza wyniosła 45,63% uprawnionych, a głosy nieważne oddało 4,87% głosujących.

W województwie Békés do obsadzenia było 18 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 11 mandatów, Jobbik – 4, MSZP – 2, DK – 1. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 60 354 głosy (co stanowiło 54,85%), Jobbik – 23 058 głosów (20,96%), MSZP – 15 794 głosy (14,35%), DK – 6360

głosów (5,78%) oraz Együtt 4461 głosów (4,05%). Frekwencja wyborcza wyniosła 46,12% uprawnionych, głosy nieważne oddało 4,38% głosujących.

W województwie Jász-Nagykun-Szolnok do obsadzenia było 19 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz-KDNP – 11 mandatów, Jobbik – 5, MSZP – 2, DK – 1. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz-KDNP – 56 344 głosy (co stanowiło 51,36%), Jobbik – 30 335 głosów (27,65%), MSZP – 13 487 głosów (12,29%), DK – 6827 głosów (6,22%) oraz Partia Robotnicza – 2709 głosów (2,47%). Frekwencja wyborcza wyniosła 44,23% uprawnionych, a głosy nieważne oddało 3,94% głosujących.

W województwie Csongrád do obsadzenia było 20 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz-KDNP – 11 mandatów, Jobbik – 4, MSZP – 5. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz-KDNP – 36 203 głosy (co stanowiło 48,51%), Jobbik – 13 875 głosów (18,59%), MSZP – 16 244 głosy (21,77%), LMP – 2956 głosów (3,96%), DK – 2325 głosów (3,12%), lista regionalna – 2202 głosy (2,95%) oraz Együtt 824 głosy (1,1%). Frekwencja wyborcza wyniosła 45,39% uprawnionych, a głosy nieważne oddało 3,54% głosujących.

W województwie Bács-Kiskun do obsadzenia były 24 mandaty. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz-KDNP – 14 mandaty, Jobbik – 5, MSZP – 3, DK – 1, LMP – 1. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz-KDNP – 79 721 głosów (co stanowiło 55,74%), Jobbik – 28 911 głosów (20,21%), MSZP – 18 024 głosy (12,6%), LMP – 7908 głosów (5,53%), DK – 8458 głosów (5,91%). Frekwencja wyborcza wyniosła 43,16% uprawnionych, a głosy nieważne oddało 3,77% głosujących.

W województwie Fejér do obsadzenia było 20 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz-KDNP – 13 mandatów, Jobbik – 4, MSZP – 2, DK – 1. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz-KDNP – 53 471 głosów (co stanowiło 55,1%), Jobbik – 19 434 głosy (20,03%), MSZP – 10 077 głosów (10,38%), DK – 5970 głosów (6,15%), lista regionalna – 3712 głosy (3,83%), Együtt – 2947 głosów (3,04%) oraz Partia Robotnicza – 1434 (1,48%). Frekwencja wyborcza wyniosła 44,16% uprawnionych, a głosy nieważne oddało 3,66% głosujących.

W województwie Tolna do obsadzenia było 15 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz-KDNP – 8 mandatów, Jobbik – 3, MSZP – 2, DK – 1, lista regionalna – 1. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz-KDNP – 39 244 głosy (co stanowiło 50,61%), Jobbik – 13 819 głosów (17,82%), MSZP – 8956 głosów (11,55%), DK – 5678 głosów (7,32%), lista regionalna – 5062 głosy

(6,53%), LMP – 3193 głosy (4,12%) oraz Együtt – 1589 głosów (2,05%). Frekwencja wyborcza wyniosła 49,04% uprawnionych, a głosy nieważne oddało 3,86% głosujących.

W województwie Baranya do obsadzenia było 19 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 11 mandatów, Jobbik – 3, MSZP – 3, DK – 1, LMP – 1. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 48 919 głosów (co stanowiło 51,09%), Jobbik – 15 889 głosów (16,59%), MSZP – 15 386 głosów (16,07%), DK – 5072 głosy (5,3%), LMP – 4854 głosy (5,97%), Együtt – 2880 głosów (3,01%) oraz lista regionalna – 2751 głosów (2,87%). Frekwencja wyborcza wyniosła 50,98% uprawnionych, a głosy nieważne oddało 4,35% głosujących.

W województwie Somogy do obsadzenia było 16 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 9 mandatów, Jobbik – 3, lista regionalna – 2, MSZP – 1, DK – 1. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 49 506 głosów (co stanowiło 47,95%), Jobbik – 19 965 głosów (16,34%), lista regionalna – 14 253 głosy (13,81%), MSZP – 10 215 głosów (9,89%), DK – 984 głosy (5,8%), Együtt – 1659 głosów (1,61%) oraz dwie listy lokalne – 1256 głosów (1,22%) i 398 głosów (0,39%). Frekwencja wyborcza wyniosła 50,41% uprawnionych, a głosy nieważne oddało 3,61% głosujących.

W województwie Veszprém do obsadzenia było 17 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 10 mandatów, Jobbik – 3, MSZP – 3, DK – 1. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 56 679 głosów (co stanowiło 53%), Jobbik – 21 832 głosy (20,41%), MSZP – 18 623 głosy (17,41%), DK – 5878 głosów (5,5%) oraz Együtt – 3934 głosy (3,68%). Frekwencja wyborcza wyniosła 44,56% uprawnionych, a głosy nieważne oddało 3,28% głosujących.

W województwie Zala do obsadzenia było 15 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 9 mandatów, Jobbik – 4, MSZP – 1, DK – 1. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 40 559 głosów (co stanowiło 56,77%), Jobbik – 16 836 głosów (23,57%), MSZP – 6800 głosów (9,52%), DK – 4065 głosów (5,69%), Együtt – 2390 głosów (3,35%) oraz lista regionalna – 789 głosów (1,1%). Frekwencja wyborcza wyniosła 49,73% uprawnionych, a głosy nieważne zostały oddane przez 3,31% głosujących.

W województwie Vas do obsadzenia było 15 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 10 mandatów, Jobbik – 2, MSZP – 2, lista regionalna – 1. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 40 402 głosy (co stanowiło

57,83%), Jobbik – 11 433 głosy (16,37%), MSZP – 10 395 głosów (14,88%), lista regionalna – 5021 głosów (7,19%) oraz DK – 2610 głosów (3,74%). Frekwencja wyborcza wyniosła 48,55% uprawnionych, a głosy nieważne oddało 3,23% głosujących.

W województwie Heves do obsadzenia było 15 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 8 mandatów, Jobbik – 4, MSZP – 2, DK – 1. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 49 338 głosów (co stanowiło 48,39%), Jobbik – 30 167 głosów (16,37%), MSZP – 14 994 głosy (14,71%), DK – 6404 głosy (3,74%) oraz lista socjaldemokratyczna – 1051 głosów (1,03%). Frekwencja wyborcza wyniosła 51,15% uprawnionych, a głosy nieważne oddało 3,28% głosujących.

Łącznie w zgromadzeniach komitackich 245 mandatów uzyskali kandydaci zgłoszeni przez koalicję Fidesz–KDNP, Jobbik – 73, MSZP – 54, DK – 21, LMP – 6. W porównaniu z poprzednią elekcją nieznacznie gorszy rezultat osiągnęły listy koalicji Fidesz–KDNP (mniej o 16 mandatów), wzrost wpływów politycznych zanotował nacjonalistyczny Jobbik (12 mandatów więcej). Trzydzieści mandatów straciła socjaldemokratyczna MSZP, co należy wiązać z rozbiem elektoratu lewicowego – pojawiła się konkurencyjna lista socjaldemokratyczna pod kierunkiem byłego polityka MSZP Ferenca Gyurcsányego. Minimalne wpływy zdołała utrzymać socjalliberalna LMP. W kilku zgromadzeniach komitackich listy regionalne zdołały wprowadzić pojedynczych radnych.

Jedynie w sześciu komitatach frekwencja wyborcza przekroczyła próg 50%, a mianowicie w Heves (51,15%), Somogy (50,41%), Baranya (50,98%), Szabolcs-Szatmár-Bereg (56,86%), Borsod-Abaúj-Zemplén (52,35%) oraz Nograd (54,75%).

ELEKCJA SAMORZĄDOWA Z 13 PAŹDZIERNIKA 2019 R.

Ostatnie wybory samorządowe odbyły się w niedzielę 13 października 2019 r. Frekwencja o godzinie 7.00 wynosiła 1,12%, o 9.00 – 7,20%, o 11.00 – 18,25%, o 13.00 – 26,6%, o 15.00 – 34,69%, o 17.00 – 42,69%, a o 18.30 – 47,20%. W momencie zamykania lokali wyborczych o 19.00 osiągnęła pułap 48,58%¹².

W wyborach na urząd nadburmistrza stolicy uprawnionych było 1 367 945 osób. Liczba głosujących wyniosła 695 218 osób. Najwięcej głosów otrzymał kandydat zgłoszony przez koalicję ugrupowań opozycyjnych:

¹² https://portal.valasztas.hu/napkozbeni-reszveteli-adatok_onk2019 (dostęp 26.03.2019).

Ruch Momentum, Koalicja Demokratyczna, Węgierska Partia Socjalistyczna (MSZP), Partia Dialog oraz Polityka Może Być Inna – Gergely Karácseny, na którego głos oddało 353 593 wyborców (co stanowiło 50,86%). Na drugim miejscu uplasował się kandydat zgłoszony przez koalicję Fidesz–KDNP István Tárlóš – głosowało na niego 306 608 osób (co stanowiło 44,10% głosów). Zgłoszono również dwóch kandydatów niezależnych: Roberta Puzséra – głosowało na niego 30 972 wyborców (4,46%) oraz Krisztiana Berkiego – 4045 głosów (0,58%). Nadburmistrzem Budapesztu wybrano kandydata zgłoszonego przez koalicję ugrupowań opozycyjnych Gergelyego Karácsenyego, który zdołał pokonać w wyborach urzędującego (przez dwie kadencje, od 2010 r.) gospodarza stolicy¹³.

We wszystkich komitatach listy wyborcze zgłosiły następujące ugrupowania: koalicja Fidesz–KDNP, MSZP, Ruch na rzecz Lepszych Węgier (Jobbik), Konwencja Demokratyczna (DK) oraz Momentum i Ruch Nasza Ojczyzna. Do niektórych zgromadzeń komitackich listy zgłosiły też mniejsze ugrupowania polityczne. Zgłaszano ponadto listy o zasięgu lokalnym i regionalnym.

W poszczególnych zgromadzeniach komitackich zanotowano następujące rezultaty wyborcze. W województwie Pest do obsadzenia były 44 mandaty. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 24 mandaty, Jobbik – 4, DK – 7, Momentum – 9. Na poszczególne listy oddano następujące liczby głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 51,6%, Jobbik – 9,25%, MSZP – 4,63%, DK – 14,9% oraz Momentum – 19,62%. Wzrost odnotowały listy FIDESZ–KDNP o 2,7% oraz Koalicja Demokratyczna o 6,59%. Natomiast spadek poparcia był zauważalny w przypadku dwóch list – socjalistów (o 7,49%) oraz Jobbiku (o 8,99%). W wyborach lokalnych głos oddało łącznie 980 496 osób, co stanowiło 45,29% uprawnionych do głosowania.

W zgromadzeniu stołecznym koalicja Fidesz–KDNP otrzymała bezpośrednio 11 mandatów (na ogólną liczbę 31 miejsc), z kolei szeroka koalicja opozycyjna skomponowana przez Momentum, Węgierską Partię Socjalistyczną, Koalicję Demokratyczną, Partię Dialog oraz Jobbik uzyskała 18 mandatów. Z kolei dwa mandaty obsadzili kandydaci niezależni. W porównaniu z poprzednią elekcją w 2014 r. oznaczało to zwiększenie liczby mandatów opozycyjnych ugrupowań o 6, spadek mandatów rządzącego FIDESZ i KDNP o 7. Radni niezależni uzyskali jeden mandat więcej. W stolicy głosowało łącznie 695 218 obywateli, co stanowiło 47,97% uprawnionych. Choć wybory samorządowe na Węgrzech z 13 października w skali całego państwa węgierskiego wygrał Fidesz, ich wyniki można – jak wskazują analitycy sceny politycznej nad Dunajem – uznać za sukces ugrupowań i koalicji opozycyjnych. Urzędującego

¹³ <https://www.valasztas.hu/helyi-onkormanyzati-valasztasok-2019> (dostęp 26.03.2019).

od 2010 r. (dwie pełne kadencje), popieranego przez obóz rządzący nadburmistrza Budapesztu Istvána Tarlósa pokonał wspólny kandydat stronnictw opozycyjnych Gergely Karácsony. Kandydaci opozycyjni zwyciężyli również w 14 z 23 dzielnic węgierskiej stolicy i będą dysponować większością w radzie miasta [Tyszka 2019]. Jak podkreśla analityk Instytutu Europy Środkowej z Lublina Dominik Héjj, Karácsony odniósł zwycięstwo pomimo podjęcia przez obóz rządowy różnorodnych kroków w celu zdeprecjonowania kandydata opozycji w starciu z Tarlósem. Od tygodni prorządowe gazety informowały codziennie o rzekomych nieprawidłowościach dotyczących Karácsonyego bądź jego doradców. Brak skuteczności owych zabiegów udowadnia po raz kolejny, że Budapeszt w ramach Węgier stanowi pewną informacyjną i światopoglądową wyspę, odporną na działania propagandowe [Héjj 2019].

W województwie Győr-Moson-Sopron do obsadzenia było 21 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 15 mandatów, Momentum – 2, Jobbik – 2, MSZP – 0, DK-2. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 62,16% (co stanowiło wzrost o 1,72 punktu procentowego), ruch Momentum – 11,89% (pierwszy udział w elekcji), Jobbik – 10,78% (spadek o 8,5 punktu procentowego), MSZP – 4,56% (spadek o 8,36 punktu procentowego), DK – 10,60% (wzrost o 3,28 punktu procentowego). Frekwencja wyborcza wyniosła 49,55% uprawnionych, co oznacza oddanie głosu przez 221 113 obywateli¹⁴.

W województwie Komárom-Esztergom do obsadzenia było 15 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 9 mandatów, natomiast szeroka koalicja Jobbik, MSZP, DK oraz Momentum – 6 mandatów. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 57,22% (co oznaczało wzrost o 4,53 punktu procentowego), koalicja opozycyjna Jobbik, MSZP, DK oraz Momentum – 42,78% (minimalny wzrost o 0,14 punktu procentowego). Frekwencja wyniosła 44,72% uprawnionych, co oznacza, że głosowało 194 190 obywateli.

W województwie Nográd do obsadzenia było 15 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 10 mandatów, Jobbik – 1, MSZP – 0, DK – 1, Momentum – 1, Partia Nasza Ojczyzna – 1. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 58,22% (co stanowiło wzrost o 4,79 punktu procentowego), Jobbik – 10,19% (spadek o 10,92 punktu procentowego), MSZP – 6,70% (spadek o 8,27 punktu procentowego), DK – 10,35% (wzrost o 4,99 punktu procentowego), inne ugrupowania z poprzedniej elekcji łącznie utraciły 2,92 punktu

¹⁴ https://fr.wikipedia.org/wiki/elections_municipales_hongroises_de_2019 (dostęp 26.03.2019).

procentowego głosów (w tym przede wszystkim Partia Robotnicza – 2,8 punktu procentowego). Frekwencja wyborcza wyniosła 53,61% uprawnionych. Głosowało łącznie 129 674 obywatele.

W województwie Borsod-Abaúj-Zemplén do obsadzenia było 29 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 18 mandatów, szeroka koalicja opozycyjna Jobbik, MSZP, Momentum – 8 mandatów, DK – 3. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 58,79% (co stanowiło wzrost o 9,78 punktu procentowego), koalicja Jobbik, MSZP oraz Momentum – 28,83% (co stanowiło spadek o 17,06 punktu procentowego), DK – 12,39% (wzrost o 7,29 punktu procentowego). Frekwencja wyborcza wyniosła 53,61%. Głosowało łącznie 403 639 obywateli.

W województwie Szabolcs-Szatmár-Bereg do obsadzenia było 25 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 18 mandatów, koalicja Jobbik oraz Momentum – 3, MSZP – 2, DK – 1, lista regionalna – 1. Mandatów w zgromadzeniu województwa nie uzyskała Partia Nasza Ojczyzna. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 64,93% głosów (co stanowiło wzrost o 7,21 punktu procentowego), koalicja Jobbik oraz Momentum – 11,57% (spadek o 9,59 punktu procentowego), MSZP – 7,74% (spadek o 4,29 punktu procentowego), lista regionalna – 5,50%, DK – 6,82% (wzrost o 4,52 punktu procentowego) oraz Partia Nasza Ojczyzna – 3,44% (pierwszy udział w elekcji). Frekwencja wyborcza wyniosła 54,81% uprawnionych. Łącznie głosowało 356 764 obywatele.

W województwie Hajdú-Bihar do obsadzenia były 24 mandaty. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 16 mandatów, Jobbik – 3, MSZP – 1, DK – 2, ruch Momentum – 2 mandaty. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 60,11% (co stanowiło wzrost o 3,91 punktu procentowego), Jobbik – 11,41% (wzrost o 12,70 punktu procentowego), MSZP – 5,45% (spadek o 7,16 punktu procentowego), ruch Momentum – 8,68% (pierwszy udział w wyborach), Partia Nasza Ojczyzna – 4,77% (również pierwszy udział w elekcji) oraz DK – 9,58% (wzrost o 2,39 punktu procentowego). Frekwencja wyborcza wyniosła 46,04% uprawnionych. Łącznie głosowało 270 152 obywatele.

W województwie Békés do obsadzenia było 17 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 10 mandatów, Jobbik – 2, MSZP – 1, DK – 2, ruch Momentum – 1, Partia Nasza Ojczyzna – 1. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 53,11% (co stanowiło spadek o 1,74 punktu procentowego), Jobbik – 14,36% (spadek o 6,6 punktu procentowego), MSZP – 7,76% (spadek

o 6,59 punktu procentowego), DK – 10,71% (wzrost o 4,93 punktu procentowego) oraz dwa nowe ugrupowania na węgierskiej scenie politycznej – Momentum (8,02%) oraz Partia Nasza Ojczyzna (6,04%). Frekwencja wyborcza wyniosła 47,11% uprawnionych. Łącznie oddało głos 237 587 obywateli.

W województwie Jász-Nagykun-Szolnok do obsadzenia było 18 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 11 mandatów, Jobbik – 3, MSZP – 1, DK – 1, ruch Momentum – 1 oraz Partia Nasza Ojczyzna – 1. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 53,84% (co stanowiło wzrost o 2,48 punktu procentowego), Jobbik – 15,73% (spadek o 11,92 punktu procentowego), MSZP – 5,92% (spadek o 6,37 punktu procentowego), DK – 8,90% (wzrost o 2,68 punktu procentowego), Momentum – 8,14% (pierwszy udział w wyborach) oraz Partia Nasza Ojczyzna – 5,83% (pierwszy udział w elekcji). Spadek odnotowała Partia Robotnicza – (o 1,64 punktu procentowego). Frekwencja wyborcza wyniosła 44,69% uprawnionych. Łącznie głosowało 248 492 obywateli.

W województwie Csongrád do obsadzenia było 20 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 12 mandatów, Jobbik – 2, MSZP – 2, DK – 1, Partia Nasza Ojczyzna – 2 oraz Momentum – 1 mandat. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 54,04% (co stanowiło wzrost o 5,59 punktu procentowego), Jobbik – 10% (spadek o 8,65 punktu procentowego), MSZP – 10,61% (spadek o 11,17 punktu procentowego), Partia Nasza Ojczyzna – 9,66% (pierwszy udział w elekcji), DK – 8,22% (wzrost o 5,10 punktu procentowego), Momentum – 8,07% (pierwszy udział w wyborach). Frekwencja wyborcza wyniosła 48,23% uprawnionych. Łącznie głosowało 165 975 obywateli.

W województwie Bács-Kiskun do obsadzenia były 23 mandaty. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 16 mandatów, Jobbik – 2, MSZP – 0, DK – 2, Partia Nasza Ojczyzna – 1 oraz ruch Momentum – 2. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 60,42% (co stanowiło wzrost o 4,68 punktu procentowego), Jobbik – 9,59% (spadek o 10,62 punktu procentowego), MSZP – 4,51% (spadek o 8,09 punktu procentowego), DK – 9,61% (wzrost o 3,7 punktu procentowego). Frekwencja wyborcza wyniosła 44,54% uprawnionych. Głosowało łącznie 335 417 obywateli.

W województwie Fejér do obsadzenia było 20 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 14 mandatów, ruch Momentum – 2, MSZP – 0, DK – 2, Partia Nasza Ojczyzna – 1, ugrupowanie regionalne – 1. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 57,88% (co stanowiło wzrost o 2,78 punktu

procentowego), MSZP – 4,50% (spadek o 5,88 punktu procentowego), DK – 11,87% (wzrost o 5,72 punktu procentowego), ruch Momentum – 11,72% (pierwszy udział w wyborach), Partia Nasza Ojczyzna (pierwszy udział w wyborach) oraz inne ugrupowania – 7,27%. Frekwencja wyborcza wyniosła 47,41% uprawnionych. Głosowało łącznie 229 115 obywateli.

W województwie Tolna do obsadzenia było 15 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 10 mandatów, Jobbik – 1, MSZP – 1, DK – 1, ruch Momentum – 1. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 58,48% (co stanowiło wzrost o 7,87 punktu procentowego), Jobbik – 10,14% (spadek o 7,68 punktu procentowego), MSZP – 6,99% (spadek o 4,56 punktu procentowego), DK – 11,01% (wzrost o 3,69 punktu procentowego), ruch Momentum – 8,20% (pierwszy udział w wyborach) oraz Partia Nasza Ojczyzna – 5,18% (również pierwszy udział w elekcji). Frekwencja wyborcza wyniosła 49,79% uprawnionych. Łącznie głosowało 157 375 obywateli.

W województwie Baranya do obsadzenia było 18 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 12 mandatów, Jobbik – 1, MSZP – 1, DK – 2, ruch Momentum – 1, Partia Nasza Ojczyzna – 0 mandatów. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 57,05% (co stanowiło wzrost o 5,96 punktu procentowego), Jobbik – 9,17% (spadek o 7,42 punktu procentowego), MSZP – 8,33% (spadek o 7,74 punktu procentowego), DK – 12,35% (wzrost o 7,05 punktu procentowego), ruch Momentum – 8,92% (pierwszy udział w wyborach) oraz Partia Nasza Ojczyzna – 4,18% (pierwszy udział w elekcji). Frekwencja wyborcza wyniosła 53,31% uprawnionych. Łącznie głosowało 189 936 obywateli.

W województwie Somogy do obsadzenia było 15 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 9 mandatów, Jobbik – 2, ruch Momentum – 1, MSZP – 0, DK – 1, listy regionalne – 2. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 52,93% (co stanowiło wzrost o 4,98 punktu procentowego), Jobbik – 11,74% (spadek o 7,60 punktu procentowego), listy regionalne – 15,69% (spadek o 1,04 punktu procentowego), MSZP – 3,80% (spadek o 6,09 punktu procentowego), DK – 8,98% (wzrost o 3,18 punktu procentowego), ruch Momentum – 6,56% (pierwszy udział w elekcji). Frekwencja wyborcza wyniosła 52,03% uprawnionych. Łącznie głosowało 207 422 obywateli.

W województwie Veszprém do obsadzenia było 17 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 10 mandatów, Jobbik – 2, MSZP – 1, DK – 2, ruch Momentum – 1. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 54,01% (co stanowiło wzrost o 1,01 punktu procentowego), Jobbik – 12,18% (spadek

o 8,23 punktu procentowego), MSZP – 9,34% (spadek o 8,07 punktu procentowego), DK – 10,12% (wzrost o 4,62 punktu procentowego) oraz dwie listy nowe – ruch Momentum (9,22%) i Partia Nasza Ojczyzna (5,13%). Frekwencja wyborcza wyniosła 49,24% uprawnionych. Łącznie głosowało 241 711 obywateli.

W województwie Zala do obsadzenia było 15 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 11 mandatów, Jobbik – 2, MSZP – 0, DK – 1, ruch Momentum – 1, Partia Nasza Ojczyzna – 0 mandatów. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 61,34% (co stanowiło wzrost o 4,57 punktu procentowego), Jobbik – 10,56% (spadek o 13,01 punktu procentowego), MSZP – 4,26% (spadek o 5,26 punktu procentowego), DK – 10,25% (wzrost o 4,56 punktu procentowego), ruch Momentum – 9,22% (pierwszy udział w wyborach), Partia Nasza Ojczyzna – 5,21% (również pierwszy udział w elekcji). Frekwencja wyborcza wyniosła 52,37% uprawnionych. Łącznie głosowało 144 926 obywateli.

W województwie Vas do obsadzenia było 15 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 11 mandatów, Jobbik – 1, MSZP – 1, DK – 1, lista ruchu Momentum – 1 oraz lista regionalna – 1. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 61,58% (co stanowiło wzrost o 3,75 punktu procentowego), Jobbik – 9,99% (spadek o 6,38 punktu procentowego), MSZP – 6,92% (spadek o 7,96 punktu procentowego), lista regionalna – 6,68% (spadek o 0,51 punktu procentowego), ruch Momentum – 7,51% (pierwszy udział w elekcji) oraz DK – 7,33% (wzrost o 3,59 punktu procentowego). Frekwencja wyborcza wyniosła 55,3%. Łącznie głosowało 145 916 obywateli.

W województwie Heves do obsadzenia było 15 mandatów. Mozaika polityczna ułożyła się w sposób następujący: koalicja Fidesz–KDNP – 9 mandatów, a lista szerokiej koalicji Jobbik, MSZP, DK oraz ruchu Momentum – 6. Na poszczególne listy oddano następujące odsetki głosów: koalicja Fidesz–KDNP – 60,43% (co stanowiło wzrost o 12,04 punktu procentowego), a szeroka koalicja opozycyjna Jobbik, MSZP, DK oraz ruchu Momentum – 39,57% głosów (co stanowiło spadek o 11,01 punktu procentowego). Frekwencja wyborcza wyniosła 52,25% uprawnionych. Łącznie głosowało 200 445 obywateli.

Łącznie w zgromadzeniach komitackich 245 mandatów uzyskali kandydaci zgłoszeni przez koalicję Fidesz–KDNP, Jobbik – 40, MSZP – 18, DK – 36, ruch Momentum – 29 oraz Partia Nasza Ojczyzna – 8. Cztery mandaty przypadły natomiast listom regionalnym. W porównaniu z poprzednią elekcją z 2014 r. identyczny rezultat osiągnęły listy Fidesz–KDNP (również 245), wzrost wpływów politycznych zanotowała Koalicja Demokratyczna (15 mandatów więcej),

co można wiązać z prawdopodobnym przepływem części elektoratu dotychczasowej partii socjalistycznej (MSZP), nacjonalistyczny Jobbik zanotował znaczne straty (33 mandaty mniej), po dokonanej reorientacji do centrum sceny politycznej i nawiązaniu współpracy z ugrupowaniami opozycyjnymi (głównie o obliczu centrowym i lewicowym), czego dotychczasowy elektorat tej partii mógł nie zaakceptować. 36 mandatów straciła socjaldemokratyczna MSZP, co należy wiązać z rozbiciem elektoratu lewicowego – jednocześnie bowiem umocniła się konkurencyjna lista socjaldemokratyczna pod kierunkiem byłego polityka MSZP Ferenca Gyurcsányego. Nowy ruch opozycyjny Momentum zdołał wprowadzić 29 radnych do zgromadzeń województw. Minimalne wpływy zdołała uzyskać Partia Nasza Ojczyzna (8 mandatów). W kilku zgromadzeniach komitackich listy regionalne zdołały wprowadzić pojedynczych radnych (razem 4 mandaty).

Szczególną uwagę należy zwrócić na odmienną konfigurację wśród ugrupowań opozycyjnych, powstanie nowego ruchu Momentum, wzmocnienie pozycji Koalicji Demokratycznej przy jednoczesnym osłabieniu poparcia dla kandydatów zgłoszonych przez Jobbik oraz socjalistów z MSZP. Opozycyjni burmistrzowie – jak wskazują analitycy sceny węgierskiej – uzyskali prawo do zarządzania w 10 z 23 miast na prawach komitatów, w tym w czterech z pięciu największych miast Węgier: Budapeszcie, Segedynie, Miskolcu oraz Peczu (Debreczyn pozostanie zarządzany przez Fidesz–KDNP). Koalicje opozycyjne zdobyły też dominującą pozycję w większości (12 z 23) rad miejskich w przywołanych miastach. W Zgromadzeniach komitatów (województw) pełne zwycięstwo odniosła natomiast koalicja Fidesz i chadeków – uzyskała większość we wszystkich 18 samorządowych zgromadzeniach regionalnych [Tyszka 2019], jak jednak zwraca uwagę analityczka z PISM: „wygrana opozycji w największych miastach ograniczy dominację Fideszu, który swoją władzę opierał m.in. na uzależnieniu od siebie lokalnego biznesu” [Józwiak 2019].

Analizując frekwencję wyborczą, należy zwrócić uwagę na tendencję wzrostową w porównaniu z poprzednią elekcją samorządową z 2014 r. Tylko w sześciu komitatach frekwencja wyborcza w przywołanych wyborach przekroczyła próg 50%, a mianowicie w Heves (51,15%), Somogy (50,41%), Baranya (50,98%), Szabolcs-Szatmár-Bereg (56,86%), Borsod-Abaúj-Zemplén (52,35%) oraz Nográd (54,75%). W kolejnych wyborach natomiast w ośmiu komitatach frekwencja wyborcza przekroczyła próg 50%: w Heves (52,25%), Somogy (52,03%), Baranya (53,31%), Szabolcs-Szatmár-Bereg (54,81%), Borsod-Abaúj-Zemplén (53,61%), Vas (55,3%), Zala (52,37%) oraz Nográd (53,61%).

PODSUMOWANIE

System wyborczy do organów samorządowych na Węgrzech podlegał ewolucji, począwszy od 1990 r. Wedle pierwotnych regulacji tylko burmistrzowie małych gmin (poniżej 10 tys. mieszkańców) byli wybierani w elekcji powszechnej. W pozostałych jednostkach administracyjnych wybór burmistrza należał do kompetencji radnych. Również zgromadzenia komitackie (na szczeblu samorządu województwa) pochodziły z elekcji pośredniej (zasiadali w nich reprezentanci samorządów gminnych). Rok 1994 wprowadził istotne zmiany w prawie wyborczym do władz lokalnych. Na ich mocy ujednotwiono tryb wyboru burmistrza, przesądzając o formie elekcji bezpośredniej. Zwiększono też demokratyczną legitymację zgromadzeń komitackich poprzez wprowadzenie wyborów powszechnych do tego organu samorządowego. Jednocześnie od 1990 r. kilkakrotnie redukowano liczbę radnych, tłumacząc to potrzebą oszczędności środków publicznych. Ostatnie zmiany prawa wyborczego dokonane w 2010 r. porządkowały wspomnianą dziedzinę życia publicznego w duchu wcześniejszych zmian. Nowa ustawa zasadnicza Węgier z kwietnia 2011 r. ustaliła długość kadencji władz lokalnych na lat 5. Od 1990 r. na Węgrzech elekcja samorządowa była przeprowadzana ośmiokrotnie, ostatni raz w niedzielę 13 października 2019 r., po raz drugi na nową i dłuższą kadencję (pierwszy raz 12 października 2014 r.).

Hipoteza badawcza wskazywała na zróżnicowanie regionalne poparcia dla konkretnych ugrupowań politycznych, w tym przede wszystkim dla Fidesz, a jednocześnie wzmocnienie poparcia regionalnego dla partii Orbana jako głównego ugrupowania węgierskiej sceny politycznej po 2010 r. Poparcie dla koalicji Fidesz–KDNP wyniosło jesienią 2019 r. od 51,6% oddanych głosów w województwie Pest do 64,93% głosów w województwie Szabols-Szatmár-Bereg. Poparcie przekraczające 60% koalicja centroprawicowa uzyskała również w kilku innych województwach: Heves (60,43%), Vas (61,58%), Zala (61,34%), Bács-Kiskun (60,42%), Hajdú-Bihar (60,11%) oraz Győr-Moson-Sopron (62,16%). Tradycyjnie najsłabsze poparcie koalicja Fidesz–KDNP uzyskała w stolicy. W zgromadzeniu stołecznym Fidesz–KDNP otrzymało bezpośrednio 11 mandatów (na ogólną liczbę 31 miejsc), z kolei szeroka koalicja opozycyjna skomponowana przez Momentum, Węgierską Partię Socjalistyczną, Koalicję Demokratyczną, Partię Dialog oraz Jobbik uzyskała 18 mandatów. 2 mandaty obsadzili kandydaci niezależni.

Pytanie badawcze brzmiało: dlaczego strategie ugrupowań opozycyjnych pokonania obozu Fidesz nie są skuteczne, a także gdzie szukać genezy i przesłanek regionalnego poparcia dla Fidesz? Należy wskazać, że do 2014 r.

wybory samorządowe odbywały się kilka miesięcy po elekcji do Zgromadzenia Krajowego, traktowano je jako dogrywkę wyborów parlamentarnych. Dopiero po wydłużeniu kadencji samorządowej z 4 do 5 lat nastąpiło rozejście się w czasie obu elekcji. Stąd ugrupowania opozycyjne – podobnie jak w skali ogólnokrajowej – nie miały szansy na pokonanie Fidesz i KDNP w wyborach do samorządów wojewódzkich. Przyjęta strategia zakładała natomiast minimalizację strat w dotychczasowych walnych zgromadzeniach komitackich. Należy przy tym odnotować, że przyjęto zróżnicowane strategie regionalne. I tak np. w województwie Komáron-Esztrégom została utworzona szeroka koalicja czterech najpoważniejszych ugrupowań opozycyjnych – Jobbik-MSzP, DK oraz ruch Momentum, na którą oddano 42,7% głosów. Z kolei w województwie Borsod-Abaúj-Zemplén sformowano koalicję trójelementową zawierającą Jobbik, Momentum i MSzP, która uzyskała poparcie 28,33% głosujących. Z kolei samodzielnie ubiegający się o mandaty w województwie Pest osiągnęli (nie licząc Budapesztu) największe poparcie – Momentum (19,62%), a Koalicja Demokratyczna (14,9%). Opozycyjni burmistrzowie uzyskali w 2019 r. prawo do zarządzania w 10 z 23 miast na prawach komitatów, w tym w czterech z pięciu największych miast Węgier: Budapeszcie, Segedynie, Miskolcu oraz Peczu. Koalicje opozycyjne zdobyły jednocześnie dominującą pozycję w większości (12 z 23) rad miejskich w przywołanych miastach.

Odpowiadając na drugie pytanie badawcze, można wskazać, że poparcie dla Fidesz i jego chadeckiego koalicjanta (KDNP) stanowi odzwierciedlenie dość silnego podziału na liberalną stolicę i większe miasta oraz konserwatywno-ludową prowincję. Podział ten, występujący już w okresie Austro-Węgier oraz regencji admirała Mikłosa Horthyego (1920–1944), został reanimowany w najnowszych dziejach politycznych Węgier. W początkowym okresie przemian demokratycznych po 1989 r. beneficjentem wspomnianego podziału było MDF oraz ugrupowania chadeckie i agrarne (FGKP), a od końca lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku nasilała się tendencja ukierunkowania programu i działań politycznych kierownictwa Fidesz na pozyskanie przywołanego elektoratu, co przyniosło pozytywne skutki dla omawianego ugrupowania.

BIBLIOGRAFIA

- Bozóki Andreas. 1991. *Narodziny nowego ładu politycznego na Węgrzech*. W *Wybory i narodziny demokracji w krajach Europy Środkowej i Wschodniej*, Red. Jacek Raciborski. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Brodziński Witold. 2012. *Ustawa Zasadnicza Węgier*, seria „Konstytucje Państw Świata”. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.

- Czyż Anna. 2007. „Samorząd terytorialny na Węgrzech”. *Samorząd Terytorialny* 1–2: 131–141.
- Czyż Anna. 2009. „Samorząd terytorialny w Republice Węgierskiej”. W „Samorząd terytorialny w Europie Środkowej i Wschodniej”. Red. Marek Barański, Toruń–Katowice: Wydawnictwo Adam Marszałek
- Czyż Anna. 2010. *Samorząd terytorialny w państwach Grupy Wyszehradzkiej*. Dąbrowa Górnicza: Wyższa Szkoła Biznesu.
- Donath Halina. 1996. Konstytucja Republiki Węgierskiej, seria „Konstytucje Państw Świata”. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Héjj Dominik. 2019. „Wybory samorządowe na Węgrzech – Fidesz–KDNP traci Budapeszt, ale wygrywa w całym kraju”. *Komentarze IES* 70.
- Horvath Tamas M. 1994. *Podstawowe informacje o władzach lokalnych w Republice Węgierskiej. W Władze lokalne w Europie Centralnej i Wschodniej oraz we Wspólnocie Niepodległych Państw*. Budapeszt: Open Society Institute.
- Hungary. 2003. W *The Visegrad Yearbook 2003*. Red. Ádám Kéglér. Budapest: Central European Student Partnership Organisation.
- Illner Mihál. 2001. *Decentralization Reforms in Three East Central European Candidate Countries – the Czech Republic, Hungary, Poland 1990–2001*. Prague: Academy of Sciences of the Czech Republic.
- Józwiak Veronika. 2019. „Wybory samorządowe na Węgrzech”. *Komentarz PISM* 52.
- Maruszański Jarosław, Wasilewska Regina. 1997. „Węgry” *Europa Środkowo-Wschodnia. 1994–1995. Rocznik IV–V*. Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN: 270.
- Olejniczak-Szałowska Elżbieta. 1992. „Zadania i ustrój samorządu terytorialnego na Węgrzech”. *Samorząd Terytorialny* 9: 54–70.
- Rajca Lucyna. 2019. *Reformy samorządu terytorialnego na Węgrzech i w Polsce*. Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.
- Swianiewicz Paweł. 2002a. „Modele samorządu terytorialnego w krajach Europy Zachodniej oraz Środkowowschodniej – próba generalizacji”. *Studia Regionalne i Lokalne* 4(10): 49–57.
- Swianiewicz Paweł. 2002b. *Consolidation or Fragmentation? The Size of Local Government in Central and Eastern Europe*. Budapest: Open Society Institute.
- Temesi István. 2000. *Local Government in Hungary*. W *Decentralization: Experiments and Reforms*. Red. Tamas M. Horváth. Budapest: Local Government and Public Service Reform Initiative.
- Tyszka Franciszek. 2019. „Wybory samorządowe na Węgrzech: duże miasta dla opozycji”. *Analizy OSW*, 15 października.
- Wojnicki Jacek. 2008. *Samorząd lokalny w Polsce i w Europie*. Pułtusk: Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztor.
- Wojnicki Jacek. 2014. *Decentralizacja władzy publicznej w państwach Europy Środkowo-Wschodniej. Aspekt ustrojowo-politologiczny*. Warszawa: Difin.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- http://www.valasztas.hu/en/onkval/2014/443/443_o_index.html (dostęp 26.03.2019).
- http://www.valasztas.hu/onkval2002/so02/turnout_results_ind.en.htm (dostęp 26.03.2019).
- http://www.valasztas.hu/onkval2006/en/20/20_0.html (dostęp 26.03.2019).
- https://fr.wikipedia.org/wiki/elections_municipales_hongroises_de_2019 (dostęp 26.03.2019).
- https://portal.valasztas.hu/napkozbeni-reszveteli-adatak_onk2019 (dostęp 26.03.2019).
- <https://www.valasztas.hu/helyi-onkormanyzati-valasztasok-2019> (dostęp 26.03.2019).

AKTY NORMATYWNE

The Fundamental Law of Hungary of 25 April 2011.

Act LXV of 1990 on Local Governments.

Act LXIV of 1990 on the Election of Representatives and Mayors of Local Self-governments.

Act C of 1990 on Local Taxes.

Act XVI of 1991 on Concessions.

Act XXXIII of 1991 on Transfer of Certain States Properties to the Ownership of Local Self-governments.

Act LXIV of 1994 on the Election of Local Representatives and Mayors.

Act L of 2010 on the Election of Municipal Representatives and Mayors.

Act CLXXXIX of 2011 on Local Government in Hungary.

Act XXVI of 2013 on Electoral Procedure (kolejne zmiany dokonane na mocy Act CCVII of 2013).

Streszczenie

Węgry są podzielone administracyjnie na 19 województw oraz stolicę Budapeszt. Województwa są następnie podzielone na 175 okręgów (*járásai*, liczba pojedyncza: *járás*). Stolica Budapeszt jest natomiast podzielona na 23 dzielnice (*kerületek*, liczba pojedyncza: *kerület*). Na prawach województwa funkcjonują 23 miasta. Władze lokalne tych miast mają rozszerzone uprawnienia, ale nie są samodzielnymi jednostkami terytorialnymi. Samorząd lokalny na Węgrzech składa się z rad miejskich i burmistrzów wszystkich wsi, miasteczek i miast w kraju, w tym 23 dzielnic Budapesztu, a także zgromadzeń ogólnych wszystkich 19 komitatów (województw) i miasta Budapeszt. Wybory samorządowe odbywają się co pięć lat jesienią, po regularnych wiosennych wyborach do Zgromadzenia Krajowego (co cztery lata).

Wybory samorządowe odbyły się ostatnio na Węgrzech 13 października 2019 r. Kandydaci z koalicji Fidesz–Chrześcijańsko-Demokratyczna Partia Ludowa (KDNP), która w ciągu ostatnich trzech cykli parlamentarnych zgromadziła konstytucyjną większość w węgierskim Zgromadzeniu Krajowym, zdominowali je zarówno na poziomie miast i miasteczek, w tym Budapesztu, jak i na szczeblu komitatów, przy czym – jak to ukazuje praktyka lokalna – w małych miasteczkach i na wsiach w przywołanych elekcjach dominowali kandydaci formalnie niezależni.

Słowa kluczowe: Węgry, samorząd lokalny, wybory samorządowe, decentralizacja

LOCAL ELECTIONS IN HUNGARY – EVOLUTION OF LAW AND SLOW EXCHANGE OF ENTITIES (summary)

Hungary is subdivided administratively into 19 counties (*megyék*, singular: *megye*) and the capital city (*főváros*) Budapest. The counties are further subdivided into 175 districts (*járásai*, singular: *járás*). The capital Budapest is subdivided into 23 districts (*kerületek*, singular: *kerület*). There are 23 towns with county's rights (*megyei jogú városok*, singular: *megyei jogú város*), sometimes called urban counties. The local authorities of these towns have extended powers but they are not independent territorial units. Local government in Hungary is composed of municipal

councils and mayors for all villages, towns and cities in the country, including the 23 districts of Budapest, as well as general assemblies for all of its 19 counties (*megye*) and the city of Budapest. Local-government elections are held every five years during the autumn following regular spring National Assembly elections (every four years).

Local-government elections were most recently held in Hungary on October 13, 2019. Candidates from the Fidesz–Christian Democratic People’s Party (KDNP) alliance that has commanded an overwhelming majority in Hungary’s National Assembly over the past three parliamentary cycles dominated 2019 local elections in towns and cities, including Budapest, as well as at the county level, while – as customary – nominally independent candidates dominated these elections in small towns and villages.

Keywords: Hungary, local government, local elections, decentralization